

บทที่ 2

ระเบียบวิธีวิจัย และลักษณะโดยทั่วไปของข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้อาศัยข้อมูลจากโครงการวิจัยคุณค่าของบุตร (The Value of Children study) ซึ่งดำเนินการเก็บข้อมูลโดยสถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (วิทยาเขตประสานมิตร) เมื่อปี พ.ศ. 2519 ประชากรในข่ายพิจารณาของโครงการนี้คือ คู่สมรสในเขตชนบทและเขตเมืองภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ รวมทั้งเขตพิเศษ คือ เขตกรุงเทพมหานคร

ก. การสุ่มตัวอย่าง แบบแผนที่ใช้ คือ Stratified Multistage Sampling โดยมีภาคเป็น stratum และมีกรุงเทพฯ เป็นอีก stratum หนึ่งต่างหาก จังหวัดเป็นหน่วยตัวอย่าง ชั้นที่ 1. ชุมรมุอาคาร (ในเขตเทศบาล) และอำเภอ (นอกเขตเทศบาล) เป็นหน่วยตัวอย่างชั้นที่ 2. หมู่บ้าน (นอกเขตเทศบาล) เป็นหน่วยตัวอย่างชั้นที่ 3. และครัวเรือนเป็นหน่วยตัวอย่างชั้นที่ 4. รวมเขตตัวอย่าง ประมาณ 1,900 ครัวเรือนจาก 33 ชุมรมุอาคาร และ 60 หมู่บ้านใน 10 จังหวัด

การเลือกจังหวัดตัวอย่าง ก่อนการเลือกจังหวัดตัวอย่าง ได้มีการแบ่งจังหวัดออกเป็นภาคตามที่ตั้ง ซึ่งตรงกับกรแบ่งภาคของสำนักงานสถิติแห่งชาติ รายชื่อในภาคซึ่งจะเรียงจากเหนือมาใต้จะเป็นดังนี้:-

ภาคเหนือ 16 จังหวัด ได้แก่ แม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ เชียงราย น่าน ลำพูน ลำปาง แพร่ อุตรดิตถ์ ตาก สุโขทัย พิษณุโลก เพชรบูรณ์ พิจิตร กำแพงเพชร อุทัยธานี นครสวรรค์

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 16 จังหวัด ได้แก่ เลย ขอนแก่น อุตรดิตถ์ หนองคาย สกลนคร นครพนม กาฬสินธุ์ ร้อยเอ็ด มหาสารคาม ชัยภูมิ นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี ยโสธร

ภาคกลาง 24 จังหวัด ได้แก่ กาญจนบุรี สุพรรณบุรี ราชบุรี ประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี สมุทรสงคราม นครปฐม สมุทรสาคร สระบุรี ลพบุรี อ่างทอง พระนครศรีอยุธยา สิงห์บุรี ชัยนาท ตราด จันทบุรี

ระยอง ชลบุรี ปราจีนบุรี ฉะเชิงเทรา นครนายก นนทบุรี ปทุมธานี

ภาคพิเศษ กรุงเทพมหานคร

ภาคใต้ 14 จังหวัด ได้แก่ ชุมพร ระนอง สุราษฎร์ธานี พังงา กระบี่ ภูเก็ต

นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สงขลา สตูล ปัตตานี ยะลา นราธิวาส

ในแต่ละภาคถือว่าเป็น Stratum เลือกจังหวัดแบบ P.P.S คือให้โอกาสที่จะถูกเลือกเป็นสัดส่วนกับจำนวนครัวเรือนในจังหวัดนั้น ๆ จำนวนภาคละ 2 จังหวัด ยกเว้นภาคกลาง ซึ่งมีจำนวนจังหวัดมากกว่าภาคอื่น ๆ เลือกมา 3 จังหวัด กับภาคพิเศษคือกรุงเทพฯ รวมจังหวัดตัวอย่างทั้งสิ้น 10 จังหวัดคือ

ภาคเหนือ เชียงใหม่ พิษณุโลก

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อุดรธานี นครราชสีมา

ภาคกลาง ชัยนาท ราชบุรี สุพรรณบุรี

ภาคพิเศษ กรุงเทพฯ

ภาคใต้ ภูเก็ต สงขลา

จากจังหวัดที่ได้เลือกแล้ว ได้แบ่งท้องที่ออกเป็น 2 ส่วน ตามลักษณะการแบ่งเขตของกระทรวงมหาดไทย คือ เขตเทศบาล (เขตเมือง) และนอกเขตเทศบาล (เขตชนบท)

การเลือกชมรมตัวอย่าง ในเขตเทศบาล เลือกท้องที่เล็ก ๆ ซึ่งเรียกว่าชมรมอาคาร (มีขนาดเฉลี่ย 150 บ้าน ในกรุงเทพฯ และ 120 บ้านในเขตเทศบาลอื่น) โดยวิธี P.P.S คือ Probability ของการสุ่มเป็นสัดส่วนกับจำนวนบ้านในชมรมอาคารนั้น ๆ กรุงเทพฯ เลือกมา 12 ชมรมอาคารจาก 2,510 ชมรมอาคารและเขตเทศบาลในจังหวัดอื่น ๆ เลือกมาจังหวัดละ 2 หรือ 3 ชมรมอาคาร แล้วแต่เทศบาลใหญ่หรือเล็ก รวมจำนวนชมรมอาคารตัวอย่างทั้งสิ้น 33 ชมรมอาคารรวมทั้งกรุงเทพฯ

การเลือกอำเภอตัวอย่าง สำหรับนอกเขตเทศบาลเท่านั้นที่มีการเลือกอำเภอตัวอย่าง ก่อนที่จะเลือกหมู่บ้านต่อไป เพื่อเป็นการลดค่าใช้จ่ายในการเดินทางระหว่างอำเภอให้น้อยลงในจังหวัดตัวอย่างที่เลือกได้แล้ว โดยให้ Probability ของการสุ่มเป็นสัดส่วนกับจำนวนบ้านที่อยู่นอกเขตเทศบาลของอำเภอนั้น ได้อำเภอตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 43 อำเภอ จาก 10 จังหวัด

การเลือกหมู่บ้านตัวอย่าง จากอำเภอตัวอย่างที่เลือกแล้วได้เลือกหมู่บ้านเพื่อเป็นตัวแทนของท้องที่นอกเขตเทศบาล อำเภอละ 2-3 หมู่บ้านตามขนาดเล็กหรือใหญ่

ของอำเภอ โดยวิธีการสุ่มอย่างมีระบบ (systematic sampling) ได้หมู่บ้านตัวอย่าง
ทั้งสิ้น 60 หมู่บ้าน

การเลือกครัวเรือนตัวอย่าง เมื่อเลือกชุมชนอาคาร (ในเขตเทศบาล)
และหมู่บ้าน (นอกเขตเทศบาล) ได้แล้วก็ทำการจับทุกครัวเรือนในห้องที่ตัวอย่างดังกล่าว
พร้อมทั้งแจกแจงนับครัวเรือนที่เข้าข่ายการสำรวจ (ซึ่งได้แก่ครัวเรือนที่มีสตรีอายุระหว่าง
15-39 ปีซึ่งสมรสแล้ว) การเลือกครัวเรือนแยกออกเป็น 2 ส่วนคือ

1. ในเขตเทศบาล (เขตเมือง) มีครัวเรือนทั้งสิ้นในห้องที่ตัวอย่างประมาณ
4,300 ครัวเรือน ในจำนวนนี้จะเป็นครัวเรือนที่เข้าข่ายประมาณ 1 ใน 3 หรือประมาณ
1,400 ครัวเรือน
2. นอกเขตเทศบาล (เขตชนบท) จะมีครัวเรือนทั้งสิ้นในหมู่บ้านตัวอย่าง
ประมาณ 6,600 ครัวเรือน ในจำนวนนี้จะเป็นครัวเรือนที่เข้าข่ายประมาณ 1 ใน 5 หรือ
ประมาณ 1,200 ครัวเรือน

ข. การเก็บรวบรวมข้อมูล วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ การสัมภาษณ์
โดยมีแบบสอบถาม ให้พนักงานสัมภาษณ์ตามกฎเกณฑ์ที่กำหนด คือ ทำการสอบถาม ครัวเรือน
ที่ปรากฏอยู่ในบัญชีรายชื่อที่ต้องสัมภาษณ์ เพื่อหาสตรีและสามี ที่เข้าข่ายการสัมภาษณ์ ครัวเรือนที่
เข้าข่ายการสัมภาษณ์ หมายถึงครัวเรือนที่มีคู่สมรสที่กำลังอยู่กินกันฉันท์สามีภรรยา มีสถานภาพ
ว่าสมรส โดยที่สตรีอายุระหว่าง 15-39 ปี ในครัวเรือนอาจมีคู่สมรสที่เข้าข่ายการสัมภาษณ์
เกินกว่า 1 คู่ ดังนั้นในครัวเรือนนั้นสตรีทุกคนที่มีอายุดังกล่าว และมีสถานภาพสมรสว่าสมรส
จะต้องได้รับการสัมภาษณ์หรือเรียกออกอย่างหนึ่งว่าเป็นสตรีที่เข้าข่าย

ลักษณะของแบบสอบถาม เมื่อได้ครัวเรือนที่เข้าข่ายแล้ว จะสัมภาษณ์
สตรีและสามีที่เข้าข่ายตามแบบสอบถามคือ:-

- ส่วนที่ 1. จำนวนบุตรและความต้องการบุตรเพิ่ม ✓
- ส่วนที่ 2. คุณค่าของบุตร
- ส่วนที่ 3. ความรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว
- ส่วนที่ 4. ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับบุตร
- ส่วนที่ 5. ลักษณะภูมิหลัง
- ส่วนที่ 6. ประวัติการทำงาน
- ส่วนที่ 7. การตั้งครรรภ์และความต้องการมีบุตร

ประชากรตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้

จากโครงการวิจัยคุณค่าของบุตร ที่ได้รวบรวมข้อมูลจากสตรีและสามี ทั้งในเขตชนบท เขตเมืองและเขตกรุงเทพมหานคร จำนวนทั้งสิ้น 3,925 คน ในการศึกษาครั้งนี้ได้ใช้ข้อมูลจากสตรีที่สมรส (Currently married) และมีบุตรในเขตชนบท 2,145 คน สตรีในเขตเมือง 913 คน ดังนั้นประชากรตัวอย่างที่ใช้ศึกษาครั้งนี้รวมทั้งสิ้น 3,058 คน

ข้อจำกัดของข้อมูล

การศึกษาความคาดหวังของมารดา ในเรื่องความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจจากบุตรซึ่งอาศัยข้อมูลจากโครงการวิจัยคุณค่าของบุตร ซึ่งได้เก็บรวบรวมในปี พ.ศ. 2519 นั้นมีข้อจำกัดคือ

1. การวิจัยคุณค่าของบุตรในครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาเฉพาะสตรีที่สมรสแล้ว (Currently married) อายุระหว่าง 15-39 ปี เท่านั้น จึงทำให้การศึกษานี้ไม่สามารถศึกษาสตรีที่เป็นมารดาที่มีอายุมากกว่านี้ได้

2. เนื่องจากประชากรในเขตกรุงเทพมหานครนั้น มีลักษณะทางด้านการประชากร เศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างไปจากประชากรในเขตเมืองโดยทั่วไป การที่จะนำประชากรในเขตนี้ไปศึกษารวมกับเขตเมืองนั้นจะก่อให้เกิดข้อผิดพลาดได้ จึงมิได้ศึกษาถึงสตรีในกรุงเทพมหานคร

3. เกี่ยวกับความคาดหวังของมารดาในเรื่องความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจจากบุตรนั้น แบ่งออกเป็น 3 แบบคือ ต้องการความช่วยเหลือ ไม่ต้องการความช่วยเหลือและมีเงื่อนไข เพราะในกรณีที่ไม่มีเงื่อนไขข้อจำกัดเกี่ยวกับการระบุรายละเอียด จึงมิได้นำประเด็นของกรณีมีเงื่อนไขเข้ามารวมในการศึกษาครั้งนี้

4. การศึกษาครั้งนี้ได้ตัดกรณีไม่ทราบ ไม่ตอบ ออกไป จึงทำให้จำนวนกรณีในแต่ละตารางไม่เท่ากัน

ตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์

ตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์มีดังต่อไปนี้คือ

1. ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) คือ อายุของมารดา อายุแรกสมรสของมารดา และจำนวนบุตรที่มีชีวิตของมารดา อาชีพของมารดา อาชีพของสามี ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว การศึกษาของมารดา การศึกษาของสามี ระดับการรับสื่อสารมวลชนของมารดา

2. ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือความคาดหวังของมารดาในเรื่องความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจจากบุตร

3. ตัวแปรควบคุม (Control Variable) คือ เพศของบุตรและเขตที่อยู่อาศัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ ได้ใช้วิธีการทางสถิติที่เกี่ยวข้องและจำเป็นในการประมวลผล ทั้งนี้เพื่อให้ความเชื่อถือได้ของผลการวิเคราะห์ เช่น ร้อยละ (%) ไคสแควร์ (chi-square ; X^2) แกมมา (Gamma : G) และ Contingency Coefficient (C) ดังต่อไปนี้

1. การเปรียบเทียบ ใช้ร้อยละ (%)

2. การทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ ใช้ chi-square test (X^2) เพื่อทดสอบความมีนัยสำคัญทางสถิติของตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม โดยนำค่าที่คำนวณได้เปรียบเทียบกับค่าในตาราง ในกรณีที่ค่าที่คำนวณได้มีค่ามากกว่าค่าในตาราง ก็แสดงว่าตัวแปรอิสระมีอิทธิพลต่อตัวแปรตามหรือตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์กัน โดยมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ .05, .01, .001 แต่การศึกษาในครั้งนี้ใช้นัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ .05 คือ ถ้าค่าที่คำนวณได้มีค่ามากกว่าค่าในตาราง ณ ระดับ .05 หมายความว่า โอกาสที่เราจะถูกจากการที่กล่าวว่า ตัวแปรอิสระมีอิทธิพลต่อตัวแปรตามนั้นมี 95 ครั้งใน 100 ครั้งในทางตรงกันข้าม ถ้าค่าที่คำนวณได้น้อยกว่าค่าในตารางก็แสดงว่าตัวแปรอิสระไม่มีผลหรืออิทธิพลต่อตัวแปรตาม และโอกาสที่เราจะถูกจากการที่กล่าวว่าตัวแปรอิสระมีอิทธิพลหรือผลต่อตัวแปรตามเพียง 5 ครั้งใน 100 ครั้ง ลักษณะการทดสอบจะเป็นทางเดียว (One tail test)

3. การทดสอบขนาดและทิศทางของความสัมพันธ์

3.1 Gamma (G)

ทดสอบขนาดและทิศทางของความสัมพันธ์ใช้ Gamma (G) เพราะเป็นค่าทางสถิติที่ใช้วัดความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระและตัวแปรตามที่เป็น Ordinal Scale ค่าของ G จะมีค่าตั้งแต่ -1 ถึง +1 ค่าบวกแสดงว่าตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน ค่าลบแสดงว่าตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์ในทางตรงกันข้าม ถ้าหากค่า $G = .00$ แสดงว่าตัวแปรทั้งสองไม่มีความสัมพันธ์กัน

ดังนั้นถ้าค่า G ยิ่งสูงก็หมายความว่าตัวแปรอิสระและตัวแปรตามมีความสัมพันธ์กันมากเช่น

: ค่า $G = .60$ หมายความว่า ตัวแปรอิสระและตัวแปรตามมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน = .60

: ค่า $G = -.60$ หมายความว่า ตัวแปรอิสระและตัวแปรตามมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม = .60

ตัวแปรอิสระที่ใช้ค่า Gamma คือ อายุของมารดา อายุแรกสมรสของมารดา จำนวนบุตรที่มีชีวิตของมารดา ระดับฐานะทางด้านเศรษฐกิจของครอบครัว ระดับการศึกษาของมารดา ระดับการศึกษาของสามี และระดับการรับสื่อสารมวลชนของมารดา

3.2 Contingency Coefficient (C.)

ใช้ C. ทดสอบขนาดหรืออัตราของความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระและตัวแปรตามที่เป็น Nominal Scale โดยค่า C ที่ได้นั้นมีค่าตั้งแต่ 0 ถึง 1 (แต่ค่าสูงสุดของ C ขึ้นอยู่กับกลุ่มชั้นของตัวแปร เช่นถ้าเป็นตาราง 2×2 ค่า C นั้น $< 1/2$ หรือ $3 \times 3 < 2/3$ หรือ $4 \times 4 < 4/4$ ด้วยเหตุที่ค่าของ C จึงไม่มีทางที่จะเป็น 1 ได้ แม้ว่าตัวแปรทั้งสองจะมีความสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างเป็นทางการเป็นหนึ่งอันเดียวกัน

ตัวแปรอิสระที่ใช้ค่า C คือ อาชีพของมารดาและอาชีพของสามี

การนำเสนอข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ในด้านที่เกี่ยวกับความคาดหวังของมารดาเกี่ยวกับความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจจากบุตรนั้น ได้มีการจำแนกออกเป็น 3 แบบคือ

1. ต้องการความช่วยเหลือ
2. ไม่ต้องการความช่วยเหลือ
3. มีเงื่อนไข

เมื่อศึกษารายละเอียดแล้วพบว่า กรณีมีเงื่อนไขนั้นผู้ตอบอยู่ในเกณฑ์ต่ำมากคือต่ำกว่าร้อยละ 10 และมีข้อจำกัดในเรื่องการระบายรายละเอียด จึงทำให้การศึกษาครั้งนี้ต้องตัดประเด็นของกรณีมีเงื่อนไขออกไป ทำการศึกษาเฉพาะความต้องการความช่วยเหลือจากบุตรและความไม่ต้องการความช่วยเหลือ

ดังนั้นการนำเสนอข้อมูลจึงเสนอเฉพาะร้อยละของมารดาที่ต้องการความช่วยเหลือในแต่ละประเด็น พร้อมกันนั้นได้เสนอค่าของระดับนัยสำคัญทางสถิติ (X^2) ด้วยค่า P-Value ขนาดและทิศทางของความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระ, ตัวแปรตามที่เป็น Ordinal Scale ด้วยค่า Gamma (G) และขนาดของความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระและตัวแปรตามที่เป็น Nominal Scale ด้วยค่า Contingency Coefficient (C) โดยเสนอ

ผลร้อยละของมารดาจำแนกตามความต้องการความช่วยเหลือจากบุตรเท่านั้น

ลักษณะทั่วไปของข้อมูลที่ใช้ศึกษา มีดังต่อไปนี้:-

อายุของมารดา

จากตารางที่ 1 พบว่า ในเขตชนบทนั้นมารดาที่อายุ 35-39 ปีตกเป็นตัวอย่างมากที่สุดคือ มีถึงร้อยละ 39.5 รองลงมาอยู่ในกลุ่มอายุ 30-34 ปีร้อยละ 31.2 และน้อยที่สุดคือกลุ่มอายุ 15-19 ปี มีเพียงร้อยละ 1.1 เท่านั้น สำหรับในเขตเมืองนั้นมีแบบแผนที่คล้ายคลึงกับเขตชนบท คือ กลุ่มอายุ 35-39 ปี มีมากที่สุดร้อยละ 34.8 รองลงมาอยู่ในกลุ่มอายุ 30-34 ปี ร้อยละ 31.3 และน้อยที่สุดคือกลุ่มอายุ 15-19 ปี มีเพียงร้อยละ 1.6 เท่านั้น

อายุแรกสมรสของมารดา

เมื่อพิจารณามารดาตามอายุแรกสมรส จากตารางที่ 1 นั้นพบว่า มารดาในเขตชนบทที่ตกเป็นตัวอย่างทำการสมรสเมื่ออายุน้อยคืออายุระหว่าง 15-19 ปี ร้อยละ 43.6 รองลงมาทำการสมรสเมื่ออายุ 20-24 ปี ร้อยละ 41.7 ส่วนการสมรสเมื่ออายุมากคือตั้งแต่ 35 ปีขึ้นไปมีน้อยเพียงร้อยละ 0.4 ซึ่งแตกต่างจากเขตเมืองที่มารดาทำการสมรสเมื่ออายุระหว่าง 20-24 ปีมากที่สุดร้อยละ 44.4 รองลงมาทำการสมรสเมื่ออายุระหว่าง 15-19 ปีร้อยละ 31.6 ส่วนการสมรสเมื่ออายุมากตั้งแต่ 35 ปีขึ้นไปมีน้อยเช่นเดียวกับมารดาในเขตชนบทเพียงร้อยละ 1.2 เท่านั้น จากตารางนี้ทำให้ทราบว่ามารดาในเขตชนบทนั้นทำการสมรสเร็วกว่ามารดาในเขตเมือง

จำนวนบุตรทั้งหมดของมารดา

เมื่อจำแนกมารดาตามจำนวนบุตรทั้งหมดจากตารางที่ 1 นั้น มารดาในเขตชนบทส่วนมากมีบุตรระหว่าง 1-2 คน ร้อยละ 43.8 รองลงมา มีบุตรระหว่าง 3-4 คน ร้อยละ 33.7 ส่วนการมีบุตรมากตั้งแต่ 7 คนขึ้นไปมีร้อยละ 6.0 เท่านั้น ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับมารดาในเขตเมืองแล้ว ถึงแม้ว่าจะมีการกระจายร้อยละที่คล้ายคลึงกันก็ตาม แต่จะเห็นว่าอัตราร้อยละของมารดาที่มีบุตร 1-2 คน ในเขตเมืองมากกว่าในเขตชนบท คือคิดเป็นร้อยละ 49.2 และ 43.8 ตามลำดับ การมีบุตรตั้งแต่ 7 คนขึ้นไปของมารดาในเขตเมืองมีอัตราส่วนร้อยละที่น้อยกว่ามารดาในเขตชนบท คือร้อยละ 2.8 และ 6.0 ตามลำดับ จากตารางนี้ทำให้ทราบว่ามารดาในเขตชนบทมีบุตรทั้งหมดมากกว่ามารดาในเขตเมือง

ตารางที่ 1 อัตราส่วนร้อยละของมารดา จำแนกตามอายุ อายุแรกสมรส จำนวนบุตรทั้งหมด
และเขตที่อยู่อาศัย

อายุ	ชนบท	เมือง
	ร้อยละ(จำนวน)	ร้อยละ(จำนวน)
15-19	1.1(13)	1.6(9)
20-24	7.1(82)	7.9(47)
25-29	21.1(247)	24.4(145)
30-34	31.2(364)	31.3(186)
35-39	39.5(461)	34.8(207)
รวม	100.0(1167)	100.0(594)
อายุแรกสมรส		
15-19	43.6(926)	31.6(285)
20-24	41.7(886)	44.4(400)
25-29	11.4(241)	17.7(160)
30-34	2.9(61)	5.1(46)
35-39	0.4(9)	1.2(11)
รวม	100.0(2123)	100.0(902)
จำนวนบุตรทั้งหมด		
1-2	43.8(839)	49.2(385)
3-4	33.7(645)	37.4(293)
5-6	16.5(316)	10.6(83)
7 คนขึ้นไป	6.0(114)	2.8(22)
รวม	100.0(1914)	100.0(783)

อาชีพของมารดา

อัตราส่วนร้อยละที่แสดงในตารางที่ 2 นั้นทำให้ทราบว่ามารดาที่เป็นตัวอย่างใน เขตชนบทส่วนมากประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรม คือร้อยละ 85.0 ส่วนอาชีพทางด้าน วิชาชีพและอาชีพทางด้านค้าขาย บริการนั้นมีน้อยมาก คือร้อยละ 8.5 และ 6.5 ตามลำดับ ซึ่งแตกต่างจากมารดาในเขตเมืองซึ่งประกอบอาชีพทางด้านวิชาชีพเสียเป็นส่วนมาก คือ ร้อยละ 70.1 รองลงมาคืออาชีพทางด้านบริการ, ค้าขาย ร้อยละ 23.3 ส่วนอาชีพทาง ด้านเกษตรกรรมมีน้อยคือร้อยละ 5.8 เท่านั้น

อาชีพของสามี

เมื่อจำแนกมารดาตามอาชีพของสามีจากตารางที่ 2 นั้น จะเห็นได้ว่ามีลักษณะที่ คล้ายคลึงกับอาชีพของมารดา คือ ในเขตชนบทนั้นสามีของมารดาจะประกอบอาชีพทางด้าน เกษตรกรรมเสียเป็นส่วนมากคือร้อยละ 76.4 อาชีพทางด้านบริการ, ค้าขาย นั้นมีเพียง ร้อยละ 14.1 ส่วนอาชีพทางด้านวิชาชีพมีเพียงร้อยละ 9.3 เท่านั้น ซึ่งตรงกันข้ามกับใน เขตเมืองที่สามีมากกว่าครึ่งหนึ่งคือร้อยละ 59.1 ประกอบอาชีพทางด้านวิชาชีพ ส่วนอาชีพ ทางด้านเกษตรกรรมมีน้อย เพียงร้อยละ 3.9 เท่านั้น

ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว

ภายหลังจากที่ได้ใช้ดัชนีความมั่งคั่ง (Material Possession Score) วัดฐานะ ทางด้านเศรษฐกิจของครอบครัวมารดาที่เป็นตัวอย่างแล้วนั้น จากตารางที่ 2 ทำให้ทราบว่า มารดาในเขตชนบทส่วนใหญ่มีฐานะทางด้านเศรษฐกิจของครอบครัวต่ำ คือร้อยละ 79.2 มารดาที่มีฐานะปานกลางมีร้อยละ 3.0 ส่วนมารดาที่มีฐานะสูงมีเพียงร้อยละ 2.0 เท่านั้น ตรงกันข้ามกับมารดาในเขตเมืองที่พบว่า มีการกระจายร้อยละของมารดาตามฐานะทาง เศรษฐกิจที่ใกล้เคียงกัน คือมารดาที่มีฐานะต่ำ ฐานะปานกลางและฐานะสูงมีร้อยละ 19.6 21.8 และ 15.6 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 อัตราส่วนร้อยละของมารดา จำแนกตามอาชีพของมารดา อาชีพของสามี
ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว และเขตที่อยู่อาศัย

	ชนบท	เมือง
อาชีพของมารดา	ร้อยละ(จำนวน)	ร้อยละ(จำนวน)
เกษตรกรรม	85.0(1108)	5.8(26)
วิชาชีพ	8.5(11)	70.1(316)
ค้าขายและบริการ	6.5(84)	23.3(105)
อื่น ๆ	-	0.8(4)
รวม	100.0(1303)	100.0(451)
อาชีพของสามี		
เกษตรกรรม	76.4(1050)	3.9(23)
วิชาชีพ	9.3(128)	59.1(347)
ค้าขายและบริการ	14.1(193)	34.8(204)
อื่น ๆ	0.2(3)	2.2(13)
รวม	100.0(1374)	100.0(587)
ฐานะทางเศรษฐกิจครอบครัว		
ฐานะต่ำ	79.2(958)	19.6(114)
ฐานะค่อนข้างต่ำ	11.7(142)	18.7(109)
ฐานะปานกลาง	3.0(36)	21.8(127)
ฐานะค่อนข้างสูง	4.1(50)	24.2(141)
ฐานะสูง	2.0(24)	15.6(91)
รวม	100.0(1210)	100.0(582)

การศึกษาของมารดา

จากตารางที่ 3 ซึ่งแสดงถึงจำนวนปีที่ศึกษาของมารดานั้นจะเห็นได้ว่า มารดาในเขตชนบทส่วนใหญ่มีจำนวนปีที่ศึกษาระหว่าง 5-7 ปี คือร้อยละ 79.5 จำนวนปีที่ศึกษาตั้งแต่ 11 ปี ขึ้นไปมีร้อยละ 23.6 ส่วนจำนวนปีที่ศึกษา 1-3 ปี มีร้อยละ 11.2 เท่านั้น ในเขตเมืองนั้นมีแบบแผนเช่นเดียวกับมารดาในเขตชนบท เว้นไว้แต่ว่าจำนวนปีที่ศึกษาตั้งแต่ 11 ปี ขึ้นไปนั้น มารดาในเขตเมืองมีอัตราส่วนร้อยละที่สูงกว่ามารดาในเขตชนบท คือร้อยละ 36.4 ตามลำดับ แต่จำนวนปีที่ศึกษา 5-7 ปีนั้น มารดาในเขตเมืองมีอัตราส่วนร้อยละต่ำกว่ามารดาในเขตชนบทคิดเป็นร้อยละ 48.8 หรืออาจกล่าวได้ว่ามารดาที่เป็นตัวอย่างในเขตชนบทส่วนมากมีการศึกษาที่ด้อยกว่ามารดาในเขตเมืองนั่นเอง

การศึกษาของสามี

เมื่อได้จำแนกมารดาตามจำนวนปีที่ศึกษาของสามีแล้วนั้น จากตารางที่ 3 พบว่ามีแบบแผนเช่นเดียวกับการศึกษาของมารดา คือ ในเขตชนบทนั้นมารดาที่สามีมีจำนวนปีที่ศึกษา 5-7 ปีนั้น มีมากที่สุดร้อยละ 80.7 ในขณะที่เขตเมืองมีเพียงร้อยละ 43.3 แต่สำหรับจำนวนปีที่ศึกษาตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไป เขตชนบทที่มีความแตกต่างกันอย่างมากกับเขตเมืองคือร้อยละ 6.1 และ 42.9 ตามลำดับ จากตารางนี้อาจสรุปได้ว่าในเขตเมืองนั้น สามีของมารดาที่เป็นตัวอย่างส่วนมากมีการศึกษาสูงกว่าสามีของมารดาในเขตชนบท

การรับสื่อสารมวลชนของมารดา

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่ามารดาในเขตชนบทและเขตเมืองนั้น มีการรับสื่อสารมวลชนที่แตกต่างกันมาก คือ มารดาในเขตชนบทไม่ค่อยได้รับสื่อสารมวลชนร้อยละ 33.0 แต่ตรงกันข้ามกับมารดาในเขตเมือง มีการรับสื่อสารมวลชนทุกวันร้อยละ 42.2 เมื่อพิจารณามารดาที่ไม่ได้รับสื่อสารมวลชนเลยนั้น พบว่ามารดาในเขตชนบท มีอัตราส่วนร้อยละที่ไม่ได้รับมากกว่ามารดาในเขตเมือง คือร้อยละ 9.7 และ 1.3 ตามลำดับ ตรงข้ามกับการรับสื่อสารมวลชนทุกวันนั้น มารดาในเขตชนบท มีอัตราส่วนร้อยละที่ได้รับน้อยกว่ามารดาในเขตเมือง คือร้อยละ 10.4 และ 42.2 ตามลำดับ จากตารางนี้แสดงให้เห็นว่ามารดาในเขตเมืองมีการรับสื่อสารมวลชนต่อสัปดาห์ ในอัตราส่วนร้อยละที่มากกว่ามารดาในเขตชนบท

ตารางที่ 3 อัตราส่วนร้อยละของมารดา จำแนกตามจำนวนปีที่ศึกษาของมารดา จำนวนปีที่ศึกษาของสามีและเขตที่อยู่อาศัย

จำนวนปีที่ศึกษาของมารดา	ชนบท	เมือง
	ร้อยละ(จำนวน)	ร้อยละ(จำนวน)
1 - 3 ปี	11.2(241)	5.1(46)
4 ปี	1.5(32)	0.2(2)
5 - 7 ปี	79.5(1723)	48.8(444)
8 - 10 ปี	2.2(47)	9.5(86)
11 ปีขึ้นไป	23.6(102)	36.4(331)
รวม	100.0(2145)	100.0(909)
จำนวนปีที่ศึกษาของสามี		
1 - 3 ปี	9.3(196)	4.4(39)
4 ปี	1.2(26)	0.2(2)
5 - 7 ปี	80.7(1702)	43.3(386)
8 - 10 ปี	2.7(56)	9.2(82)
11 ปีขึ้นไป	6.1(128)	42.9(383)
รวม	100.0(2108)	100.0(892)
การรับสื่อสารมวลชนของมารดา		
ไม่ได้รับ	9.7(166)	1.3(11)
ไม่ค่อยได้รับ	33.0(566)	18.8(163)
สัปดาห์ละครั้ง	26.6(458)	14.2(123)
สัปดาห์ละ 3-4 ครั้ง	20.3(350)	23.5(204)
ทุกวัน	10.4(180)	42.2(366)
รวม	100.0(1720)	100.0(867)

ตารางที่ 4 อัตราส่วนร้อยละของมารดา จำแนกตามความต้องการช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจ จากบุตรและเขตที่อยู่อาศัย

เพศบุตร/เขต ความคาดหวังของมารดาในเรื่องความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจจากบุตร

เงินวัยชรา งานบ้าน เงินฉุกเฉิน ส่งเสียน้อง รายได้

บุตรชาย

เขตชนบท 92.1(1911) 77.3(1632) 95.7(2008) 90.4(1890) 75.4(1524)

เขตเมือง 74.3(625) 67.9(606) 83.6(728) 77.6(663) 44.6(363)

บุตรหญิง

เขตชนบท 90.8(1881) 96.2(2046) 92.7(1942) 86.9(1811) 71.4(1444)

เขตเมือง 71.9(601) 92.9(832) 81.1(703) 74.4(630) 41.4(338)

ความคาดหวังของมารดาในเรื่องความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจจากบุตร

เมื่อได้จำแนกมารดาในเขตชนบทและเขตเมืองที่คาดหวังความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจจากบุตรออกมาพิจารณาแต่ละประเด็นโดยเฉพาะในส่วนของความต้องการแล้ว จากตารางที่ 4 นั้นพบว่า

1. บุตรชาย

ในเขตชนบท มากกว่าร้อยละ 70 ของมารดาในเขตชนบทที่มีความคาดหวังให้บุตรชายช่วยเหลือในทุกประเด็นที่ทำการศึกษา โดยที่ประเด็นให้บุตรชายช่วยเหลือทางการเงินแก่ครอบครัวในกรณีฉุกเฉินนั้นมีมากที่สุดคือร้อยละ 95.7 รองลงมาคือให้บุตรชายช่วยเหลือทางการเงินในวัยชราร้อยละ 92.1 และน้อยที่สุดสำหรับการให้บุตรชายมอบรายได้ส่วนหนึ่งให้แก่มารดาเมื่อบุตรทำงานหาเงินได้แล้วเพียงร้อยละ 75.4

ในเขตเมือง เช่นเดียวกับมารดาในเขตชนบท ที่มารดาในเขตเมืองคาดหวังให้บุตรชายช่วยเหลือทางการเงินแก่ครอบครัวในกรณีฉุกเฉินนั้นมีมากที่สุดร้อยละ 83.6 รองลงมาคือให้บุตรชายช่วยส่งเสียน้อง ๆ ให้ศึกษาเล่าเรียนร้อยละ 77.6

ส่วนการให้บุตรชายมอบรายได้ส่วนหนึ่งแก่มารดาเมื่อบุตรทำงานหาเงินได้แล้วนั้นน้อยที่สุด ร้อยละ 44.6 ซึ่งประเด็นนี้มีอัตราส่วนร้อยละต่ำกว่ามารดาในเขตชนบทมาก

2. บุตรหญิง

ในเขตชนบท มารดาในเขตชนบทมีความคาดหวังความช่วยเหลือจากบุตรหญิง ไม่แตกต่างจากบุตรชายในเขตชนบท หากแต่ลักษณะของความคาดหวังจะสัมพันธ์กับหน้าที่และความสามารถ โดยที่ความคาดหวังให้บุตรหญิงช่วยเหลืองานบ้านมีมากที่สุด ร้อยละ 96.2 ความคาดหวังให้บุตรหญิงช่วยเหลือทางการเงินแก่ครอบครัวในกรณีฉุกเฉิน ร้อยละ 92.7 และน้อยที่สุดสำหรับการคาดหวังให้บุตรหญิงมอบรายได้ส่วนหนึ่งให้แก่มารดาเมื่อบุตรทำงานหาเงินได้แล้วร้อยละ 71.4

ในเขตเมือง มารดาในเขตเมืองมีความคาดหวังความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจจากบุตรหญิงคล้ายคลึงกับมารดาในเขตชนบท คือความคาดหวังให้บุตรหญิงช่วยเหลืองานบ้านนั้น มีมากที่สุดร้อยละ 92.9 รองลงมาคือให้บุตรหญิงช่วยเหลือทางการเงินแก่ครอบครัวในกรณีฉุกเฉินร้อยละ 81.1 และน้อยที่สุดสำหรับการให้บุตรหญิงมอบรายได้ส่วนหนึ่งให้แก่มารดาเมื่อบุตรทำงานหาเงินได้แล้วร้อยละ 41.4 เท่านั้น

เมื่อเปรียบเทียบความคาดหวังของมารดา ในเรื่องความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจจากบุตรชายและบุตรหญิง ระหว่างเขตชนบทและเขตเมืองในแต่ละประเด็นแล้วพบว่า มารดาในเขตชนบทคาดหวังให้บุตรชายและบุตรหญิงช่วยเหลือในแต่ละประเด็นนั้นมีอัตราส่วนร้อยละมากกว่ามารดาในเขตเมือง

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย